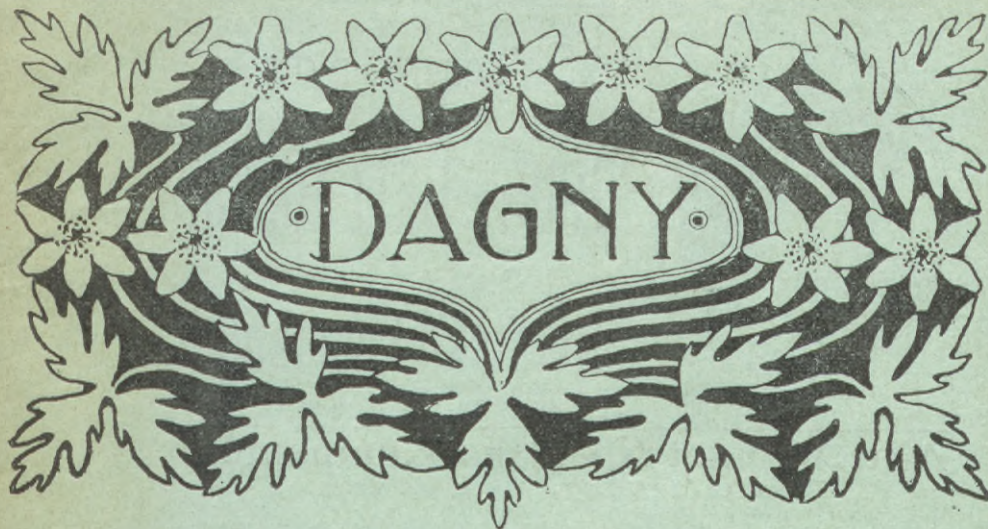

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA ♦ ♦

OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN ♦ ♦ ♦

INNEHÅLL:

ANNA KRUSE: Hilda Casselli †.

CLARA WAHLSTRÖM: „En bok om Goethe.

E. S.: Ur Carmen Sylvas diktning.

Internationella Kvinnoförbundets årskonferens.

Kirstine Frederiksen †.

Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll.

SVECIA,Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslytar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste vilkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 40, 2 tr.

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 40.

Till verklig nytta

och skydd mot bakterier som Salubrin allt större användning. Därjämte är det fullkomligt giftfritt och motverkar inte cellbildningen; vid blodstockningar verkar det fördelande, i sår försäkras det en hastigt öfvergående sveda, men motverkar sår-feber och inflammation. Det är därför användbart icke endast till att döda bakterier och ohyra, att förhindra förruttelse m. m., utan äfven som behandlingsmedel vid fall af brännskador, sår, tryck, insektstyg, ormbett, hud- och härsjukdomar m. m. Af olika utspädningsmedel vid olika sätt bör Salubrin användas, såsom angifves i den beskrifning, som åtföljer hvarje flaska med det äkta fabrikkatet. Salubrin tillhandahålles i Parfym-, Specereri- och Färgaffärer. Parfyllager hos Geijer & Co., Stockholm.

Saisonens nyheter

i

Eng. Dam-Hattar

i stort urval hos

Nordiska Kompaniet,

Stureplan o. Regeringsgatan.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden, kläde, lirt- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m.** Mönster ut-
hyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

OBS! Ändrad adress: *Regeringsgatan 5.*

Följande småskrifter kunna erhållas genom **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 54 Drottninggatan, Stockholm. Till landsorten expedieras de pr efterkräf eller mot insänd likvid jämte postporto.

Fredrika-Bremer-Förbundets uppkomst och utveckling. Föredrag af *Gertrud Adelborg.* Pris 10 öre.

Kvinnoarbete och Kvinnolycka af *Anna Sandström.* Pris 50 öre.

Under hvilka förutsättningar kan kvinnorörelsen blifva af verklig betydelse för kultur och framåtskridande af *Anna Sandström.* Pris 10 öre.

Till frågan om kvinnans politiska rösträtt. Ett diskussionsinlägg af *Natanael Beskow.* Pris 5 öre.

Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt? af *Anna Whitlock.* Pris 10 öre.

De kvinliga kontors- och butikbiträdenas ställning. Ett bidrag till hufvudstadens arbetarestatistik. Pris 15 öre.

Petition uti Reglementeringsfrågan från Fredrika-Bremer-Förbundets Styrelse den 6 maj 1902. Pris 5 öre.

Rabatt lämnas vid rekvisition af minst 100 ex.

Stadgar och berättelser angående Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet utsändas gratis.

För kapitalister, särskildt fruitimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10-4*),

som under garanti af Stockholms Enskilda Bank åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyttna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdel-ningen deponerar in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter Stockholms Enskilda Bank därigenom uppkommen skada,

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af deposi-tionens värde, dock ej under två kronor.

Nytt i bokhandeln!

Från Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition hafva i dagarne utkommit och finnas att tillgå hos alla bokhandlare följande arbeten:

Pauli bref till Galaterna, utlagdt af d:r *Martin Luther*. Öfversatt från latinet af f. d. lektorn, prästen *A. P. Falk*. Sjätte uppl. Häft. 2: 75, välskt band 3: 50.

Små solstrålar. Dagliga betraktelser under en månad för flickor i skol-åldern. Kart. 75 öre, klotb. 1: 25.

Några vänliga ord till unge män af biskop *J. C. Ryle*. Tredje uppl. Kart. 69 öre, klotb. 1 kr.

Sädd på Guds åker. Predikningar hållna i Blasieholmskyrkan af hof-predikanten *Fr. Hammarsten*. Andra ärgången. Häft 4-6 å 50 öre.

Ljus och Skuggor. Rese- och vall-färdsminnen från Tyskland, Öster-rike och Schweiz af komminister *Carl Skog*. Utkommer i 7 å 8 illu-strerade häften. Häft. 1-3 utkomna å 50 öre.

I lifvets vårdagar. Fortsättning af »På vandring till morfar». Berät-telse för barn och ungdom af *Anna Lejdström*. Illustrerad af *Jenny Nyström-Stoopendaal*. Häft. 1: 25, kart. 1: 50.

Dolda krafter och andra berättelser af *A—der* (*Anna Ölander*). Med illustrationer af *Jenny Nyström-Stoopendaal*. Häft. 75 öre, kart. 1 kr.

Emanuella Carlbeck. Spridda drag ur hennes lif och verksamhet. Samlade af *H—a O*. Häft. 75 öre.

Hvad är Kristus? En fråga för vår tid. *Andra uppl.* Häft. 20 öre.

Lystringsord af preussiske gene-rallöjtmanten *v. Viebahn*. *Andra se-rien*. 12 illustrerade traktater i ett omslag. 40 öre.

Fröken Westmans

bokbinderilektioner för amatörer.

2 kr. pr gång (ca 3 timmar). Mellan 20—30 gånger måste anses vara det minsta. Adr. 26 Brahegatan. Böcker för bindning medtagas af eleverna, hvilka hålla sig de minsta och enklaste verktyger; öfrigt lemnas af Fröken Westman.

Fredrika-Bremer-Förbundets

Byrå

54 Drottninggatan, kl. 11—4.

Uppllysningar lämnas angående *läroanstalter* och *arbetsområden* tillgängliga för kvinnor.

Anmälningar mottagas till inträde i förbundets *sjukkassa*.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Byrån mottager anmälningar af *nya medlemmar*.

Byrån mottager prenumeration å *tidskriften Dagny*.

Uppllysningar lämnas om kvinnans kommunala rättigheter, såsom angående rösträtt vid val af stadsfullmäktige, prester, skolråd, ledamöter af fattigvårdsstyrelsen m. m.

Hilda Casselli †.

Den 22 augusti detta år tonade öfver vår stad en dödsringning, som väckte sorg och vemod i många sinnen. Men dödsklockans toner ljödo denna gång icke dofva och hemska, väckande bestörtning och häpnad, utan de klingade som en stilla aftonklämning, kallande den trötta arbetaren till ro efter dagens mödor och väl fullbordadt dagsverk. — Det var Hilda Casselli, som gått till hvila efter slutad lifsgärning.

Få äro de, som när aftonen skymmer, kunna se tillbaka på en så väl använd lefnadsdag, som Hilda Casselli kunde, en lefnadsdag, så uppfylld af intressen, ädel sträfvan och välsignelsebringande arbete. Och icke många lämna efter sig ett sådant minne, som hon, minnet af den högt begåfvade lärarinnan, den framstående föreståndarinnan, den aktade och afhållna vännen, den älskade systemen, — den varmhjärtade människan. Men så hade naturen också slösat rika gåfvor på henne, hvilka alla blefvo tillvaratagna och utvecklade genom en enkel, allvarlig, gammaldags uppfostran, hvilken icke avslutades i barndoms- eller ungdomsåren, utan (hvilken hon sedan fortsatte som själfuppfostran till sin sista dag.

Det händer ofta, att naturen i ens hembygd sätter sin prägel på karaktär och anlag. Så var det i Hilda Cassellis hela väsen något af Bergslagens friskhet, något af malmens fasthet i hennes karaktär och vilja, något af hyttornas glöd i hennes sinne. Hon var född 1836 i Ramsbergs församling i Vestmanland, på det älskade Gammelbo, där fadern var bruksförvaltare. Här förflöt största delen af hennes barndom under ett friskt och härdande lif i Bergslagens vackra natur. Den intellektuella uppfostran, hon fick, var den, som den tiden bjöds kvinnor. Men föräldrarna, som båda voro praktiskt anlagda, ansågo, att största vikten borde läggas på den praktiska uppfostran, hvarför ock döttrarna, då de växte upp, fingo deltaga i allehanda sysslor, som förekommo i hemmet. Hilda Cassellis anlag lågo dock icke för detta slags arbete, fast hon utförde det med samma noggrannhet, plikttröhet och samvetsgrannhet, som utmärkte allt, hvad hon företog sig. — Där

fanns inom henne en brinnande lust, hvilken förr eller senare måste taga ut sin rätt — lusten att studera.

Det var henne oförklarligt, hvarför den manliga ungdomen skulle få idka studier, under det att den kvinnliga måste nöja sig med en jämförelsevis ringa boklig kunskap, och många voro de tårar, hon under sin uppväxt fällde, därför att naturen ej förunnat henne att blifva gosse. Men kunskapstörst är obetvingelig, och därför hände det öck mången gång, att man fann henne vid bokhyllan, då hennes plats med rätta skulle ha varit vid sybordet eller i köket. Hur väl förstår man icke hennes rättmätiga harm, då hon senare under sin lärarinneverksamhet mötte håglöshet och lättja, och det gjorde ett outplånligt intryck, då hon uttalade de enkla orden: »Where there is a will, there is a way!»

Och det öppnade sig äfven för Hilda Casselli en väg att nå det efterlängtrade målet. Familjen hade 1851 lämnat det kära Gammelbo och flyttat till bruket Molnebo, som fadern inköpt. Här bodde de till 1859, då fadern blef blind och ej längre kunde sköta egendomen, och som sönerns uppfostran ej ännu var avslutad, flyttade familjen till Uppsala. Nu behöfde Hilda Casselli icke längre förgäfvos sucka efter tillfälle att få studera. Hon blef elev i den s. k. Klosterskolan i Uppsala, den enda läroanstalt för kvinnlig ungdom, i hvilken på den tiden en mera rationell undervisning bjöds, och hvilken då förestods af fru Tengberg. Här genomgick hon de högsta klasserna, med hvilka en lärarinnekurs var förenad, och begaf sig sedan 1862 till England på sin första studieresa. Efter hemkomsten därifrån kallades hon 1864 till lärarinna vid den kort förut upprättade Normalskolan. Här verkade hon som lärarinna till 1868, då hon utnämndes till föreståndarinna för samma skola. Hilda Casselli hade nu fått en uppgift, som passade för henne och för hvilken hon passade, den nämligen att föra framåt den skola, som skulle vara ett mönster för flickskolorna i Sverige. Här skulle hon få tillfälle att meddela den af henne själf så högt skattade kunskapen åt andra. Här skulle hon för ungdomen få öppna portarna till nya världar. Hon skulle själf få vara med i leden af de ädla, energiska kvinnor, som verkat för den svenska kvinnans höjande och oberoende, och hon skulle få tillfälle att gå till strids mot fördomar och begränsning.

Hon försummade ej heller tillfällena. Hon var alltid med, där striden brann, och man väntade med en viss spänning att få höra, hvad Hilda Casselli skulle yttra, ty man visste väl, att hennes ord kommo från hjärtat och voro dikterade af det varmaste intresse. Och det var ett nöje att se henne när hon talade,

vid sådana tillfällen kunde hennes vackra, fina ansikte, som alltid var så uttrycksfullt, rent af genomstrålas af den inre glöden. Den lågade ännu, sedan krafterna svikit, och hon måst lämna sitt arbete. För icke länge sedan, då några lärarinnor klagade öfver de öfvermäktiga kraf, tiden ställer på en genom den mängd af brännande frågor, som stå på dagordningen, yttrade hon: »O, den som finge vara med!»

Jag minns så väl den sista gången hon »var med». Det var på ett föräldramöte, där man afhandlade införandet i flickskolan af det nya läroämnet »kvinnlig hygien». Fröken Casselli, som varmt talat för saken, slutade sitt anförande med de orden, hvilka nu synas mig som hennes testamente till Sveriges lärarinnor: »Det måste göras af en personlighet och inför Gud!» — Var icke just detta kraften i hennes arbete, hemligheten af hennes framgång?

Det var just det personliga i Hilda Cassellis väsen, som kom en till mötes, hvarhålst hon uppträdde, i arbetet eller i umgänget. Den vördnad och respekt, vi som skolflickor hyste för henne, tror jag icke härrörde från hennes egenskap af föreståndarinna, utan från hennes egenskap af att vara fröken Casselli. Jag vet ingen, som med sådan lätthet kunde förmå oss att utföra ett godt arbete! Det var med kraften af sin personlighet, hon åstadkom detta; hvar och en visste, att det icke gick an att göra något till hälften för fröken Casselli, och jag tror, att vi alla hade det intrycket, att hon var en afgjord fiende till all halfhet, till allt, som var lumpet och lågt, och framför allt till allt, som var osant. Hon var icke mångordig, men hade en ovanlig förmåga att i korta, träffande ord ge uttryck åt viktiga sanningar. Aldrig tröttnade hon att hos sina elever inskräpa: »Kommen ihåg, att I ären svenskar», hvilket innebar en uppfordran att lefva värdigt fosterlandet och offra något för detsamma.

Dock tror jag, att Hilda Casselli kanske icke alltid till fullo uppskattades af sina elever. För mången, som ej kom i närmare beröring med henne, förblef hon nog alltid sträng och bister, ja, de finnas kanske äfven, som ej förstodo henne och af hvilka hon blifvit orättvist bedömd. Det var först i de högre klasserna man lärde riktigt känna henne, ty hon undervisade blott på detta stadium. För många af de mindre blef hon nog endast föreståndarinnan, som bestraffande grep in, när något kommit på sned. Litet hvar minns väl, hur det kändes att bli inkallad till »fröken Hilda». Kan man icke ännu tydligt höra ljudet af pincenéns knäppande mot glasögonen, då hon satte den på för att kunna se riktigt forskande på en? — Men detta knäppande hade icke alltid en olycksbådande klang, det kunde vid andra tillfällen

vara åtföljdt af det uppmuntrande leendet eller det oförgätliga klingande skrattet. Ja, visst hände det t. o. m., om en förseelse varit af någon pojkkaktig, mera komisk art, att »fröken Hilda» icke kunde återhålla skalken i ögat, utan fick erkänna sanningen af ordspråket: »J'ai ri, je suis désarmé». Men i det ögonblick, hon sträckte vapen, hade hon vunnit sin fullständigaste seger, ty genom intet segrade hon så, som genom det ljusa, solvarma leendet, hvilket trots död och skilsmässa ännu lyser och värmer, när man i minnet återkallar hennes bild.

Kunna vi då säga, att Hilda Cassellis personlighet var så helgjuten, att där icke fanns någon brist, så harmonisk, att där icke fanns något missljud? Om vi sade det, skulle kanske någon, som läser dessa minnesord, stämpla dem som öfverdrifna, ty där var hos Hilda Casselli en i ögonen fallande brist, som för mången, hvilken ej fått tillfälle att närmare lära känna henne, kanske i någon mån fördunklat hennes eljes så ljusa bild — det var en uppbrusande häftighet, som hon ej alltid förmådde behärska. Dock skulle jag vilja påstå, att den, som så fäst sig vid detta fel, aldrig förstätt Hilda Casselli eller aldrig själf varit föremål för hennes häftighet, ty jag tror, att den, som det varit, just vid ett sådant tillfälle lärt känna kanske de mest framstående dragen hos denna ädla, varma personlighet. Det var aldrig något, som rörde henne själf personligen, hvilket kom hennes känslor att svalla öfver, utan sökte man efter orsaken, märkte man snart, att det, som var henne odidligt och förhatligt, var något, som hon fann osant, oädelt eller lågt. Det var en helig vrede, som ägde i sig något af åskvädrets natur att rensa luften och sedan komma solen att lysa klarare och varmare än förut. — Jag glömmmer aldrig, då jag en gång som skolflicka, under det år jag gick och läste, i ett samtal med fröken Casselli kom att yttra några ord, hvilka hon, häftigt uppbrusande, stämplade som »uppskrufvade känslor». Att hon hade rätt i hvad hon yttrat, det har jag sedan förstätt, men då kände jag mig djupt sårad. Fröken Casselli såg det, och innan jag lämnade skolan den dagen, kallade hon mig till sig, och hon, föreståndarinnan för skolan, bad mig, skolflickan, om förlåtelse. Hvad den stunden innebar för mig, amade nog aldrig fröken Casselli, och denna tilldragelse band mig vid henne för all framtid med tacksamhetens och kärlekens band. — Detta är icke ett enastående exempel, ty Hilda Casselli underlät aldrig, då hon visste, att hon förgått sig mot någon eller sårat någon, att uttala detta det svåraste af alla ord, hvilket dock öfverskyler och försonar så mycket — ordet »förlåt».

Att en person med Hilda Cassellis förmåga och intresse skulle anlitas för allehanda uppgifter, låg i sakens natur. Där ett nytt initiativ skulle tagas, vare sig i skolfrågor eller kvinnosaken, såg man Hilda Cassellis namn. Den viktigaste af de allmänna uppgifter, hon fick att utföra, var väl, då hon år 1885 af k. m:t utsågs till ledamot af den kommitté, som skulle företaga en undersökning af Sveriges högre flickskolor. Det var ett maktpåliggande arbete, som kräfde tid och krafter, men Hilda Casselli offrade dem gärna, då det gällde det land och den ungdom, hon så högt älskade.

Att Hilda Casselli skulle förvärfva sig många vänner, är lätt att förstå. Det var en förmån att få räkna sig till dem, och man kände sig trygg i hennes vänskap, ty den var af det äkta, trofasta slaget. — Det var öck för hennes vänner, kamrater och elever kärkomettet att få tillfälle att visa de känslor, man hyste för henne. Ett sådant tillfälle gafs på hennes 60-årsdag. — Hennes älskade skola stod den dagen i festskrud, och då »fröken Hilda» på morgonen kom dit, hälsades hon med sång af den församlade barnaskaran. Lärare och lärarinnor vid de förenade läroverken bringade henne på förmiddagen sin hyllning jämte en vacker minnesgåfva, och vid hennes återkomst till hemmet väntade henne där en deputation af forna elever, som till henne öfverlämnade en penningsumma jämte en textad adress af följande lydelse: »Af tacksamhet för ädelt föredöme i kärlek, enkelhet, omutlig rättskänsla, aldrig sviktande plikttrohet och själfupoffrande nit för ungdomen, önska forna elever hugfästa Hilda Cassellis minne och anhålla därför, att hon i dag måtte skänka sitt namn åt en fond, hvars ändamål hon själf äger bestämma och hvartill grundplåten härmed öfverlämnas». — Hon tvekade heller icke, hur denna fond skulle användas; den blef henne en hjälp att utföra en älsklings-tanke, som hon länge hyst, den nämligen, att bilda ett stipendium för hjälpbehöfvande elever i någon af de högsta klasserna i Normalskolan. Hvilken glädje var det icke för henne att sedan årligen utdela detta stipendium, liksom det alltid var henne en glädje att hjälpa i nöd och bekymmer, ofta med försakande för egen del.

Ännu ett erkännande kom henne till del på 60-årsdagen. Konungen hade låtit tilldela henne guldmedalj för hennes förtjänst om den svenska flickskolan. Medaljen bar inskriften: »Illis quorum meruere labores», och det är intet tvifvel om, att hon hörde till »dem», som genom sitt arbete gjort sig däraf förtjänte». — Ja, den 31 okt. 1896 var en högtidsdag i Hilda Cassellis lif, och det var en glädjedag. Men aldrig hade hon, som hon själf sade, känt sig mer förkrossad och förödmjukad än den dagen, ty hon hörde icke till

dem, som fordra erkännande för egen del, utan till dem, som då de gjort allt, hvad deras Herre befallt, likväl säga: »Jag är en onyttig tjänare.»

Sju år ha sedan dess förflutit. Största delen af dessa verkade Hilda Casselli ännu i sin skola med oförminskadt, ja, man kunde t. o. m. säga ökad intresse. Skolan hade vuxit med en ny gren, fortsättningsklassen och den därmed förenade hushållsskolan. Det var Hilda Cassellis klara syn på uppfostrans mål — att dana nyttiga och dugliga människor — som kom henne att med sådan värme omfatta denna nya gren af skolan; den blef hennes älsklingsbarn, fast så olika i anläggning med henne själf. Hon hade en djup känsla af den bildade kvinnans ansvar inför sina mindre lyckligt lottade medsystrar. Det är husmoderns sak att genom eget föredöme bilda den goda tjänarinnan. Men därtill fordras kunskap, och detta behof tillgodoses ej alltid. Hon hade ock mången gång med sorg sett, hur hemmets lycka och trefnad gingo förlorade på grund af den unga hustruns bristande kännedom om husliga värf och oförmåga att själf gripa rättande in. Därför blef det henne en hjärtesak att söka afhjälpa denna brist. Och hon ansåg, att så länge hemmen ej förstå att tillvarataga flickornas lediga tid och själfva rusta klem för lifvet i detta afseende, är det skolans sak. Hon hade ock den glädjen att se Normalskolans hushållsskola växa och utvecklas.

Alla dessa ökade kraf tärde dock till slut på krafterna, så att hon för det senast gångna året måste begära tjänstledighet på grund af tilltagande sjuklighet. Det var för henne mycket bitert, då hon märkte, att kroppskrafterna icke längre stodo bi, under det att håg och intresse ännu voro lika brinnande som förut. Men hon bar sitt lidande tåligt och undergifvet, ända till dess hon gick bort stilla och lugnt en solig augustimorgon. När hon gick, lämnade hon ett stort tomrum efter sig, tomhet i det hem, hvars medelpunkt hon varit, tomhet i den skola, åt hvilken hon ägnat sitt lif, tomhet bland de ledande kvinnorna i vårt land!

Om de framstående dragen i Hilda Cassellis karaktär vittnar ock den högtidliga sorgeakt, som förrättades vid hennes jordfästning, lika storartadt enkel som hela hennes personlighet och hennes lif. Var det icke, som om hennes ljusa, varma leende på nytt kom en till mötes, när orgelns toner ständes upp, icke i dyster vecklagan, men med det vissa jubelropet: »Du segern oss förkunnar». Och sedan, icke ett ord om hennes personlighet, icke ett ord om hennes lif, icke ett ord om hennes gärning. Enligt hennes eget förordnande lästes endast i stället för tal den 187:e psalmen i Svenska psalmboken, hvilken ljöd som ett helt lufs be-

kännesse, en hel lifsåskådning. Här voro vi icke samlade kring föreståndarinnan och lärarinnan, utan kring den äkta lärjungen, som af sin Mästare lärt den sanna ödmjukheten af hjärtat.

Och om den tillgifvenhet, aktning och kärlek, som kommit henne till del under hennes lif, talar ock den skara människor, som på denna sommar dag samlats i det stora templet, bland hvilka man igenkände ansikten af forna skolflickor från årtionden tillbaka, hvilkas namn man kanske redan glömt och hvilka man alldeles förlorat ur sikte, men hvilka nu infunnit sig för att bringa fröken Casselli den sista hyllningen.

Kransar och blommor hade hon undanbedt sig på sin graf; de vissna och förgås. Men där spirar en blomma af oförgänglig art — minnet af den ädla kvinna, som gaf sitt lif i den svenska ungdomens tjänst!

Anna Kruse.

En bok om Goethe.

Goethe som människa af *Wilhelm Bode.*

Om Goethes lif har både af samtid och eftervärld skrifvits och i form af dagböcker, bref och memoarer utgifvits så många skildringar, att de utgöra en hel litteratur för sig. Hvarje nytt bidrag till det stora Goethebildergalleriet har dock sitt värde, dels för de nya drag som komma i dagen, dels emedan kända konturer därigenom tydligare framträda. Det är därför vi med glädje förra julen hälsade öfverflyttandet till vårt språk af dr Bodes arbete, och det är att hoppas, att boken måtte finna tacksamma läsare bland alla dem som älska Goethes diktning.

I sitt förord till första upplagan yttrar författaren bland annat: »Boken har skrifvits vid en pulpet, som står blott ett hundratal steg från Goethes sista hvilorum, och många sidor har jag förberedt på promenadvägar, hvilka han också brukade gå. Jag hoppas, att det skall ha lyckats mig att fångsla många fläktar af hans ande vid dessa sidor».

Redan vid ett flyktigt genombläddrande får man ett intryck af att förf. har vunnit hvad han afsett med sin bok. Goethes gestalt får på ett alldeles särskildt sätt lif och färg därigenom, att det till största delen är antingen han själf som här talar eller ock hans närmaste vänner, hvilka så godt som dagligen voro i tillfälle att se

och höra honom. Förf. har fitigt användt sådana källor som Goethes egna anteckningar och dagböcker jämte samtida berrättelser; också är det en äkta tids- och lokalfärg, som träder en till mötes på hvarje blad.

Den första af de många fina illustrationer, med hvilka boken är försedd, den som framställer Goethes »Gartenhaus» i parken vid Weimar, försätter betraktaren genast på klassisk mark. Man kommer i stämning vid åsynen af den enkla boning, där diktaren af »Werther» och »Götz» under flera år hade sitt hem; klängrosorna kring fönstren, den tätklippta häcken, de höga träden, dem Goethe i sin ungdom själf planterat, allt erinrar om honom, som här i naturens stillhet så gärna glömde de »vämjelige förhållandena» i staden och som mer än en gång uttryckte sin önskan att här, där han »genomlefvat så verksamma år», en gång få sluta sina dagar. Med stort intresse följer man sedan kapitel efter kapitel *människan* Goethe både i hans förhållande till högre stående och underordnade, i hans kärleks- och vänskapsförhållanden såväl som i hans umgänge; man följer honom under arbete och hvila, under hälsans dagar såväl som under sjukdomstider. »Äfven de små strecken höra till porträttet, och på små drag igenkänna vi den stora karaktären», säger förf. i sitt företal. Och här meddelas så många af just dessa smådrag, hvarigenom bilden framstår så liflig, att man lägger bort boken rent af med en känsla af att ha tillbringat en stund af förtroligt samspråk med den store skalden.

* * *

»Goethe är», har nyligen en litteraturkritiker sagt, »en mosaik, men äfven såsom sådan gäckande — hvilket gör det så svårt att skildra honom». Genom dr Bodes framställning får man ett intryck af hur Faust-skalden, »himmelens och jordens son», äfven i sitt hvardagslif framstod som en motsatsernas man. Den fine aristokraten, den förmögne mannen, som i sitt hem bestod sig med lyxen af antikvitetsamlingar och dyrbara konstskatter, var på samma gång en stor vän af enkelhet och utmärkte sig för enkla vanor. Hur älskar han icke sitt hvardagsrum i Weimar, där intet fanns, som tydde på en rik och förnäm ägare, men »där det lämnades hans natur full frihet att vara verksam». Då han är borta, längtar han alltid tillbaka till det hem, där han kan »uppdraga en krets omkring sig, som ingenting kan komma öfver utom kärlek och vänskap, konst och vetenskap».

Vänner och bekanta till Goethe, hvilka besökte honom i hans hem eller sammanträffade med honom utanför dess område, hafva lämnat de mest skiljaktiga beskrifningar på hans utseende: somliga se i honom ett ideal af manlig skönhet, en Apollo, medan andra lägga märke till kopparr i hans ansikte och benämna honom en iskall, osympatisk rikssyndikus. Och lika växlande äro samtida skildringar af hans umgängessätt. Gent emot främmande föreföl han ofta stel och tillbakadragen, omgaf sig med en ringmur af respekt, men hans rika, föränderliga natur kom gång efter annan denna mur att falla; de, hvilka lyckats genomtränga förskansningen, kunde icke nog berömma hans älskvärdhet. Och hans tillgifvenhet för »den klass af människor, som man kallar den lägre, men som inför Gud helt visst är den högsta», tar sig uttryck i den största gemytlighet, såsom då han sliter en tvist, som uppstått mellan de hederliga makarna Voss rörande ett stycke tyg, hvaraf mannen önskade göra sig en nattrock, men som hustrun i stället ville använda till ett förhänge för bokhyllan. »Klipp itu stycket» — så lyder Goethes utslag, »och gör er man i stället för rock bara en kort jacka, och af den andra biten kan ni göra ett litet förhänge för böckerna».

Goethes skenbara köld och reservation erinrar tvifvelsutän om fadern, »som emedan han inom sig hade ett mycket vekt sinne, med otrolig konsekvens i sitt yttre visade en järnhård stränghet». Men kall och själfvisk får man ej kalla den, som blott af själfbevarelseinstinkt måste veta att skydda sig för människors enträgenhet, för alla dessa orimliga kraf, dessa uppmaningar och böner, som lika vågsvall dagligen störtade öfver honom. Den vinnande sidan i hans väsen, den hjärtlighet och godmodighet som innerst fanns hos honom visade han aldrig för de främmande personer, hvilka trängde sig på honom i hans privatlif, för sådana förblef han stel och otillgänglig.

De hafva funnits — och finnas ännu — hvilka anklaga Goethe för att ha varit alltför mycket hofman, en »krypande furstestjägare». Men om än skalden icke genom de fördelar, som han åtnjöt i följd af storhertigens vänskap, lät förleda sig att sätta sig öfver de sedan gammalt brukliga formerna utan begagnade sig af hofspråkets underdåniga vändningar, då han tilltalade sin furste, får man af sådana yttre saker icke sluta till ett ofritt sinnelag. I Goethes dagböcker finner man antydningar om huru han mycket ofta sade sin furstlige vän sanningen på ett skarpt och tydligt sätt. »Du kan inte tåla någon motsägelse», utbrast hertigen vid ett till-

fälle, då han var af olika mening med sin minister, men han fick ögonblickligen det svaret: »Å jo, min furste, men den måste vara förnuftig.»

Att denna frimodighet i stället för att minska snarare ökade storhertigens tillgifvenhet för sin snillrike vän, därpå har man det vackraste bevis i det vänskapsförhållande, som rådde dem emellan och som först genom döden upplöstes. Flera smådrag tyda på hur högt Karl August väderade skalden-statsmannen, såsom då han i dennes närvaro lät sin pipa slockna, emedan Goethe afskydde tobak, eller då han i Jena afskedade en deputation af statsförvaltningen, som kom för att klaga öfver Goethes egenmäktiga tilltag att låta nedrifva ett stycke af stadsmuren, med de orden: »Jag blandar mig icke i Goethes angelägenheter. — — — Gå dit själfva och säg åt honom, om ni törs!»

Det kapitel, som bär öfverskriften *vänskap med män*, omnämner först och främst förhållandet till Schiller, och en illustration framställer »das Goethe und Schiller Denkmal», det nationella minnesmärket framför hofteatern i Weimar. Det var alltid en glädje för Goethe att få tala om Schiller. »Han var en underbar människa», utbrast han smärtsamt vid underrättelsen om Schillers fränfalle, »så har åter en af våra stora män skillts hädan». Och vid ett senare tillfälle: »Man har klandrat mig för att jag ej låtit föranstalta en sorg- och minnesfest öfver Schiller — men hvad skulle jag göra? — jag var ju alldeles förkrossad!»

Rörande är skildringen om ännu tillgifvenhet, det förtroende Goethe ägnade berlinaren Karl Friedrich Zelter, muraregesällen, hvilken genom sin musikaliska talang slutligen arbetade sig upp till professor i musik. När Zelter en gång fick underrättelse att Goethe farligt insjuknat, utbrast han innerligt: »Om du går bort, så tag mig med, tag din trogne broder med!» Och detta var ingen tom fras: då Goethe flere år därefter insomnade i döden, följde den trogne vännen honom i grafven två månader senare.

I sitt förhållande till underlydande framstår Goethe i en vacker dager; det låg något patriarkaliskt i hans sätt att umgås med tjänare eller underordnade tjänstemän. Med kammartjänaren Philipp Seidel, som på samma gång var hans skrifvare, stod han alltid på en förtrolig, hjärtlig fot och mottog med godmodigt lugn dennes skarpa kritik öfver »Iphigenie». En präktig kokerska, med hvilken han var särdeles belåten, behandlade han på ett så vänligt, aktningsfullt sätt, att denna förklarade sig rent af känna det så, som hade hon

»hört med till den lärda världen». På samma gång ansåg han sin plikt som husbonde fordra att vid afskedandet af den »oefterrättliga» kokerskan Charlotte Hoyer samvetsgrant i betyget omnämna hennes mindre goda egenskaper, och tillägger att hon »utom andra besläktade odygder» äfven har den att lyssna vid dörrarna.

»In der Beschrenkung zeigt sich der Meister», yttrar Goethe i »Natur und Kunst», och denna grundsats gäller ej endast skaldenkonstnären, den tillämpas äfven af *människan* Goethe i hans fordran att lidelsen skall veta att lyda, att det sinnliga bör vara något underordnad, att det ädla vinet bör njutas, men att man ej får ha vinet till sin Gud.

Vi vilja så gärna tänka oss Goethe som en kraftig man med järnhälsa; förhållandet var dock, att han ingalunda hade någon kraftfull natur, men att han med en stark vilja och åtminstone för den tiden goda hygieniska grundsatser och vanor bragte det därhän att kunna besegra den kroppsliga svagheten. Han *ville* vara frisk, och han tillskref själf denna kraftiga vilja stora verkningar. Då Sachsen-Weimar upphöjdes till storhertigdöme och hyllningen af den nye storhertigen förestod, uppstod statsministern, som var sängliggande i en, som det tycktes, allvarsam sjukdom, från sitt läger och deltog i den ståtliga festen, hvarefter han åter lade sig till sängs och väntade på »ett nytt kategoriskt imperativ», som icke tillstodde honom att vara sjuk. Och fastän innerst hos honom bodde en djup känsla, som kom honom att på det smärtsammaste drabbas af sorgens slag, hängaf han sig i det yttre aldrig åt sin sorg, utan grep med fördubblad ifver fatt på arbetet såsom ett uppehållande, tröstande medel. När någon af hans närmaste af döden rycktes bort från honom, talade han icke alls därom, eller endast i förtäckta ordalag. Då man underrättade honom att storhertigen, hans trogne vän sedan 35 år tillbaka, hade dött, förrådde han ej med en min den smärta han erfor, utan började genast med skenbart lugn, nästan med glädtighet, tala om allt det goda den aflidne i lifstiden åstadkommit. Och då hans ende son affidit i Rom, talade han ej med någon om sin förlust, t. o. m. sonhustrun vågade ej häntyda därom, och för att förströ sina gråtande barnbarn, berättade han för dessa de muntraste historier. Vi veta dock, att sorgen så tärde på hans krafter, att han drabbades af en svår sjukdom, och att han — knappast återställd — åter insjuknade, sedan han fått träffa den unge målare, i hvars armar sonen hade dött. Likväl hade han under samspråket med den unge konstnären ej en enda gång fört talet på

den affidne utan endast — såsom det tycktes — med stort intresse talat om konsten.

* * *

Den senare delen af boken »Goethe som människa» låter oss beundra den store mannens intensitet i arbetet, hans outröttliga förmåga att draga lärdom af allt och alla, som han kom i beröring med.

»Icke ur böcker utan genom ett lifligt utbyte af idéer, genom ett godt umgänge måste man lära»; denna teori tillämpade han visserligen i praktiken, ty om han gärna ofta hämtade lärdom ur böcker, föredrog han dock i allmänhet att själf se och att göra muntliga frågor.

I Goethe finna vi den frie mannen, som ej är begränsad af sina egna regler, som misstror »den grå teorien» och högst vet att skatta »lifvets gröna, friska träd».

Han hyser misstro till det filosofiska spekulerandet, han ställer sig på det sunda människoförståndets ståndpunkt och värderar framför allt den lärdom, som bibringas på erfarenhetens och iakttagelsens väg. Men han erkänner tillvaron af högre makter, en högre ledning, han vill ej vara bunden af något visst system, han försmår att utstaka gränsen för det öfversinnligas makt och inflytande. När vi vilja söka bedöma hans andliga ståndpunkt, få vi hvarken anse honom för en materialistisk ateist eller en troende kristen. Hednisk förefaller han många på grund af sin stora förkärlek för den klassiska forntiden, men han är och förblir dock — därom vittna så många af hans uttalanden — en sökare efter det gudomliga och vill så gärna spåra något gudomligt äfven hos den obetydligaste människa. Det är hans ljusa blick öfver lifvet, som kommer honom att hoppas på en gradvis skeende utveckling, och han har mer än en gång uttalat en tillförsikt att »wer immer strebend sich bemüht» på något sätt kommer till klarhet efter döden, äfven om han här i tiden blott tyckt sig söka det oupphinneliga.

Det är detta ständiga framåtskridande, denna trängtan efter andligt bröd och himmelsk dryck, som röjer sig hos Faust, den oförnöjde grubblaren, den uppåtsträfvande anden, och som bl. a. uttalas i de härliga orden:

»Irrthum verlässt uns nie, doch zieht ein höher Bedürfniss
Immer den strebenden Geist leise zur Wahrheit hinan.»

Clara Wahlström.

Ur Carmen Sylvas diktning.

Sångaren.

Såväl som solen alltid
på jorden måste skina,
och som de mörka molnens
regnflöden icke sina,

såväl som floden skyndar
i hafvet att försvinna,
såväl som kärlek sträfvar
det älskade att vinna,

såväl som lärkan hälsar
hvar vår med klangfull tunga,
såväl som stormen brusar,
så måste jag ock sjunga!

Och som ur bergens klyftor
den heta lavan väller,
som eld förtärer skogar,
och flammor högt och sväller,

och liksom harpans toner
i luftens vågor bäfva,
och liksom djärfva örnar
mot solens glanshaf sträfva,

som efärens harmonier
i himlarymder gunga,
och som min varma längtan,
så vill, så vill jag sjunga!

*

Otaligt.

Så många blad du ser där
i buskens gröna väfnad,
så ofta var jag lycklig
tills nu uti min lefnad.

Så många tusen droppar,
du ser på bladen glittra,
så ofta hafva tårar
min glädje fått förbittra.

Så många varma strålar
af sol på knoppar gröna,
så ofta fick jag kärlek
af varma hjärtan röna.

Och tusen fåglar komma
att i dess grenar rasta,
så många sorger hafva
mitt hjärta fått belasta.

Men tusen sånger klinga
från grenarna, som gunga,
så många har jag sjungit,
så många skall jag sjunga!

*

En sång.

Hvem har väl nånsin sånger tänkt — Som blefve efter dunkel natt
man tänker ej en sång — det plötsligt ljusan dag,
det är som bröte fram ur moln som botades en dödligt sjuk
solstrålar på en gång. uti ett enda slag.

Som bruste is, och bäckens gång
blef klar och fri och vid,
som väckte smattrande trumpet
soldaten upp till strid.

En sång är som ett smärtans skri,
som bön af himlen hörd,
som klang af sällhet, som en kyss
med vindens fläktar förd.

En sång är som ett rop på hjälp,
en blodstår, prässad fram
af kämpen i Getsemane
i natligt kval och skam.

En sång är som en fallen tår,
som brutit smärtans is,
en sista fläkt, en skugga af
förlorat paradiset.

En sång kan släcka vredens eld
och hat, som rasar vildt,
se'n lif och glädje och förnuft
och lycka man förspilt.

En sång är som det leende
i barnets blick du fann —
hvem har väl nånsin tänkt en sång?
En sång — den *leffer* man.

*

I drömmens land.

Nog vore jag gärna en drottning jag,
om min krona af blommor var,
om spindelväfsmantel af finaste slag
och daggdroppsjuveler jag bar.

Och hofmarskalk blefve solens gud,
och muserna hofvet mitt,
på molnlätt vagn, i solglansskrud
jag flöge med vinden fritt.

De sköna konsternas underland
och all susande, doftrik skog,
hvar ädel tanke hos kvinna och man
till konungarrike jag tog.

Men när jag nu icke kan få det så
och min krona är tung och svår,
så vore jag hällre en skogsbäck då,
som fram mellan mossorna går.

E. S.

Internationella kvinnoförbundets årskonferens.

»International Council of Women,» såsom den engelska titeln lyder, hade sitt allmänna årsmöte i Dresden 17—20 sistlidne augusti under en ovanligt stor anslutning. Af de på Londonkongressen 1899 valda styrelsemedlemmarna voro närvarande: ordf. mrs May Wright Sewall, Indianapolis; vice ordf. lady Aberdeen, London; skattmästare frl. Helene Lange, Berlin; förste sekreterare miss Wilson, London; och i stället för andra sekreteraren m:lle Vidart, Genève, tjänstgjorde miss Janes, London. Med undantag af Frankrike, Nya-Syd Wales och Nya Seeland voro samtliga hittills i förbundet inkorporerade länders nationalförbund representerade genom sina ordförande eller en delegerad nämligen: Förenta staterna, Canada, Tyskland, Sverige, Storbritannien, Danmark, Holland, Tasmanien, Italien, Argentina och Viktorien, hvartill komma representanter för de under bildning varande nationalförbunden i Österrike och

Norge. Svenska kvinnornas nationalförbund representerades af fröken Maria Cederschiöld, Stockholm.

Konferensen varade i 4 dagar, förhandlingarna fördes dels på tyska, dels på engelska och voro af stort intresse, de inleddes med en af Tysklands nationalförbund föranstaltad mottagningsfest på Brühlischer Terrasse och afslutades med en gemensam utflykt till Albrechtsburg-Meissen. Två viktiga ämnen upptogo i främsta rummet konferensens uppmärksamhet, nämligen: 1:o fastsläendet af planen och dagordningen för Internationella kvinnoförbundets nästa generalförsamling i Berlin sommaren 1904 såsom afslutning på den femåriga arbetsperioden. (Som bekant ägde den första generalförsamlingen rum i London 1899). 2:o Öfverenskomelse med Tysklands nationalförbund rörande de redan vidtagna åtgärderna och det fortgående arbetet för den af förbundet utlysta Internationella kvinnokongressen, som är afsedd att sättas i samband med Kvinnoförbundets generalförsamling.

Den sistnämnda organisationen sammanträder 9, 10 och 11 juni 1904 och omedelbart därpå följer kongressen, från 12 till 18 juni. Internationella kvinnoförbundet föranstaltar utom sina ordinarie sammankomster, till hvilka alla de enskilda nationalförbundens medlemmar äga tillträde, äfven tre stora allmänna möten samt en officiell mottagningsafton för de delegerade, vid hvilket tillfälle ordf. mrs Wright Sewall, kommer att tala öfver »internationalismen.» Vidare anslås en offentlig sammankomst (d. 9 juni) åt korta berättelser öfver de olika nationalförbundens verksamhet och den 10 juni åt en allmän demonstration för den »internationella fredsrörelsen», hvilken fråga Nationalförbundet satt som en af sina hufvuduppgifter.

Bland de viktiga beslut, som fattats under Dresden-konferensen, må nämnas inrättandet af en egen byrå (head-quarters) i en för ändamålet upplåten byggnad vid världsutställningen i St Louis, där genom regelbundna sammankomster med referat och diskussioner samt genom tillhandahållande af litteratur i ämnet det internationella förbundets idéer komma att spridas. Vidare kan antecknas anslutningen af fyra nya nationalförbund nämligen Schweiz, Österrike, Norge och Syd-Australien samt utnämningen af s. k. »Honorary Vice-presidents» i de ännu orepresenterade länderna Chile, Peru, Mexiko, Japan, Turkiet och Bulgarien.

Af stort intresse voro många af de föredrag som höllos till belysande af en del frågor, så talade mrs Sewall öfver »fredsrörelsen», friherrinnan von Beschwitz (Argentina) gaf en öfversiktlig framställning af de lagändringar och rättsliga framsteg som genomförts i kulturländerna till kvinnans förmån under år 1902. Förslag om utgifvande af en kvartalsvis utkommande »Bulletin» med autentiska meddelanden öfver kvinnorörelsen i alla länder, väckte mycken ankläng och diskuterades lifligt.

Till ordförande för nästa femårsperiod föreslogos lady Aberdeen och frl Helene Lange.

Kirstine Frederiksen †.

Danmarks kvinnovärld, ja, hela nordens, har i dessa dagar lidit en stor förlust: Kirstine Frederiksen är död. Med bestörtning fann man för ett par veckor sedan vid öppnandet af den danska posten på första sidan af »Kvinden og Samfundet» hennes namn, omramadt med svart och däröfver det ödesdigra dödskorset. Den 1 september kom från Amerika till Köpenhamn ett telegram så lydande: »Kirstine Frederiksen har stilla afidit». Under en studieresa i Förenta staterna hade hon dukat under för ett mångårigt hjärtlidande och slutat sina dagar bland sina därstädes bosatta syskon.

För i dag måste vi åtnöja oss att medels dessa rader tillkännagifva denna märkliga kvinnas bortgång. Hvad hon i lifvet verkat och utträttat och hennes betydelse för den nordiska kvinnorörelsen kommer en af hennes landsmaninnor och närmaste vänner, enligt ett oss gifvet godhetsfullt löfte, att skildra i följande häfte.

Här i Sverige var fröken Frederiksen äfven väl känd, afhållen och uppskattad, hvarföre Fredrika-Bremer-Förbundet nog gjort sig till många svenska kvinnors tolk, då det med anledning af hennes bortgång till Dansk Kvindesamfund afsändt ett telegram så lydande: »Tacksamt erkännande den betydande insats Kirstine Frederiksen gjort för kvinnofrågans utveckling i Norden, deltaga vi varmt i eder förlust».

Föreningsmeddelanden.

Resestipendium för studerandet af smålandtbruket. I följd af en från Fredrika-Bremer-Förbundet aflåten skrifvelse har kungl. maj:t under innevarande sommar beviljat fröken Carolina Crafoord ett resestipendium på 400 kr. för att i Danmark och Norge studera hvad som i dessa länder åtgjorts för att förbättra ifrågavarande näringsgren. Skrifvelsen åberopar fröken Adelborgs i Dagny införda uppsats »Kan något göras att minska den kvinliga emigrationen och dess faror?» och uttalar samtidigt sin öfvertygelse »om vikten af att i vårt land åtgärder vidtagas för ett planmässigt tillgodogörande af kvinnans arbete vid det mindre landtbruket, som i andra skandinaviska länder redan ledt till goda resultat». Jordbruksdepartementet, som tagit skrifvelsen under pröfning, synes på det högsta behjärtat betydelsen af den sak, som i densamma framhålls, hvilket framgår af den beredvillighet hvarmed det begärda anslaget beviljats. Fröken Crafoord, hvars föregående verksamhet gjort henne väl ägnad för uppdraget, har för afsikt dels att i olika trakter af Danmark studera det särdeles praktiska sätt hvarpå kvinnans deltagande i det mindre landt-

bruket där är ordnad, dels i Norge besöka några af de skolor, som äro afsedda för landtbefolkningens kvinnors uppfostran för sitt arbete och hoppas fröken C. genom sina under studieresan vunna erfarenheter kunna biträda vid arbetet för förbättrandet af den svenska landtkvinnans förhållanden.

Från skilda håll.

Kvinnan på apotekarebanan. Med anledning af att i dagarna en kvinna för första gången i vårt land aflagt apotekarexamen meddelar tidningen »Idun» följande: Redan genom en kungl. kungörelse af den 12 juni 1891 förordnades att »kvinna må, lika med yngling, kunna antagas till elev å apotek, samt efter fullgjord farmaceutisk tjänstgöring och afläggande af de för apotekare stadgade kunskapsprof erhålla enahanda rättigheter, som tillkomma manlig farmaceut». Men först tvenne år senare eller den 18 dec. 1893 antogs den första eleven, fröken Leth, som den 21 jan. år 1897 med heder bestod sin examen vid Farmaceutiska institutet. Nu efter ett decennium äger Sverige 30 kvinliga farmaceuter, förutom elever och bland dessa har den första, fröken Agnes Arvidson, aflagt sin apotekar-examen och legitimerats i medicinalstyrelsen. Fröken Arvidson är bördig från Malmö, där hon först tjänstgjort som elev vid apoteket »Lejonet». Efter aflagd kandidatexamen på apoteket i Ronneby inskrefs hon 1901 vid Farmaceutiska institutet i Stockholm, där hon nu erfårat den kunskaps-grad, som ställer henne i ledet af Sveriges apotekare.

*

De kvinliga rösträttsföreningarnas antal i vårt land utgjorde i våras, således ett år efter det den första föreningen af detta slag bildades i Stockholm, 18 stycken; nämligen rösträttsföreningarna i *Stockholm, Göteborg, Lund, Helsingborg, Nyköping, Karlstad, Uppsala, Gäfve, Malmö, Växiö, Varberg, Halmstad, Engelholm, Ronneby, Landskrona, Linköping, Örebro och Falköping.*

*

Australien. I december månad detta år förestår en märklig tilldragelse i parlamentarismens historia i det för första gången ett helt kontinents kvinnor vandra till valurnan. Det gäller nämligen val till det förenade Australiens parlament. I några af Australiens kolonier, på Nya Seeland redan från 1893 och i Syd-Australien från 1895, hafva kvinnor haft rösträtt, men först i och med den stora sammanslutning, som ägde rum förlidet år, erhöilo alla Australiens kvinnor politisk och kommunal rösträtt. I rundt tal hafva 850,000 kvinnor rätt att rösta till det nya Australiska parlamentet.

Valagitationen är i full gång och kvinnorna agitera i all synnerhet kraftigt, enligt ett särskildt politiskt och ekonomiskt program, hvilket innehåller följande punkter, i hvilka kvinnorna fordra anslutning från deras sida, åt hvilka de skola gifva sina röster:

»1. Med hänseende till kvinnans likställighet inför lagen: män och kvinnor skola vara fullständigt likställda inför statsförbundets lag. Olikheten i kön skall hvarken vid äktenskap eller vid äktenskapsskillnader eller i annat rättsligt hänseende utöfva något inflytande.

2. Alla ämbeten i statsförbundet skola med samma villkor och med samma löner stå öppna för män och kvinnor. Endast förtjänsten och dugligheten skola vara bestämmande vid utnämningar till statsämbeten.

3. Med hänseende till hälsotillståndet i staten skola alla från utlandet importerade lifsmedel sorgfälligt undersökas, införandet af skadliga ämnen förbjudas och importen af opium och liknande saker vara förbjuden, utom för medicinska ändamål.

4. Till den industriella fredens befrämjande skola åtgärder vidtagas till inrättandet af skiljedomstolar, som afgöra industriella tvistefrågor inom statsförbundet.

5. Till den internationella fredens befrämjande skola landarmen och marinen organiseras till defensiva ändamål och en frivillig armé erhålla företrädet framför reguliära militäriska trupper.»

Böcker insända till Fredrika-Bremer-Förbundet.

Academische Bockhandel, Amsterdam: *Dunant, H.*, Un Souvenir de Solferino.

Aktiebolaget Hiertas bokförlag: *Norström, Vitalis*, Radikalismen ännu en gång

Björck & Börjessons förlag: *Bebel, August*, Kvinnan i forntiden, nutiden och framtiden. 2:dra uppl.

Aktiebolaget Sandbergs bokhandel: *Topelius, Z.*, Naturens bok, fjortonde upplagan. *Trine, Ralph, Waldo*, Tanken som karaktärsdanare.

Bokförlagsaktiebolaget Puritas: Puritas bibliotek serien I, h. 1.

Albert Bonnier: Studentföreningen Verdandis småskrifter 111—115.

Fosterlandsstiftelsens förlagsexpedition: *E., K.*, David Livingstone. *Koy, Kristina*, Utan Gud i världen. *Heuch, J. C.*, Mot strömmen. *O., H—a*, Emanuella Carlbeck. *Lejdström, Anna*, I lifvets vårdagar. *A—der (Anna Ölander)*, Dolda krafter. *Skog, Carl*, Ljus och skuggor, h. 1, 2, 3.

Hugo Geber: *Rieck-Müller, Maria*, Gunnar Gran. — Fälthögskolans småskrifter 1, 2, 3.

C. W. K. Gleerups förlag: *Ambroseus, J. M.*, Läsebok för småskolan. *Krok, Nils*, Mindre lärobok i svensk språklära.

Ljus förlag: Hemmets kokbok 5, 6, 7. *Spüllmann, I.*, Jerusalems förstöring h. 1, 2, 3, 4.

Nordin & Josephson: *Liljedahl, Ernst*, Sociala uppgifter för armén.

P. A. Norstedt & Söner: *Fryxell, Anders*, Berättelser ur svenska historien. Nationalupplaga, h. 221—228. *Nilsson, Emil*, Vår armés krigsduglighet och vårt folks försvarskraft. *Klaveness, Th.*, Drift-förelskelse-kärlek.

Ellen Fries' bibliotek

är öppet **Måndagar** kl. $\frac{1}{2}$ 12— $\frac{1}{2}$ 1 e. m.

» **Onsdagar** » 3—4 » »

» **Fredagar** » 3—4 » »

Biblioteket är mot skriftlig borgensförbindelse af känd förbundsmedlem afgiftsfritt tillgängligt för kvinnor, som egna sig åt studiet af historia och närliggande ämnen.

Det är dessutom tillgängligt för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Nya Hushållsskolan

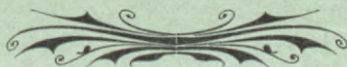
(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS! Särskild matsal för fruntimmer.

Klagomål öfver svårighet att få köpa verkligt god Ättika har föranledt Liljeholmens Vinfabrik att tillhandahålla sin, sedan många år för god smak och fin arom kända Ättikssprit, på förseglade flaskor försedda med fabriken's etikett och spädningstabell.

Anmälan.

Dagny utkommer **1903** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundet*s byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundet*s byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Paris 1902 *det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj*, och detta i sin egenskap af »*antiseptiskt munvatten*» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör
Stockholm.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

*Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå:
Tunnelgatan 25.*

Rikstelef. 68 98.

A. T. 82 11.